

Voorlichting weerhielden hem ervan. Helaas blijven enkele relevante politieke vragen onbeantwoord. Zo doet Zalm geen boekje open over de aankoop van Mondriaans 'Victory Boogie Woogie' door De Nederlandsche Bank.⁴

Het is overigens opvallend dat Zalm zich in *De romantische boekhouder* laat kennen als een echte liberaal, terwijl hij toch dertien jaar lang lid van de PVDA is geweest. In zijn geboorteplaats Enkhuizen was hij zelfs enkele jaren afdelingsvoorzitter. De breuk doet Zalm af met de opmerking dat 'de PVDA onvoldoende inziet dat de welvaartsstaat is dolgedraaid'.⁵ Tussen de regels door laat hij weliswaar zijn kritiek blijken op toenmalig partijleider Den Uyl, maar de lezer krijgt het idee dat hij 'in een nacht liberaal geworden is'. Dat is jammer, zeker omdat Zalm in het hele boek regelmatig wijst op de ideologische verschillen tussen beide partijen.

Zalm heeft het aangedurfd om zonder ghostwriter zijn memoires op te schrijven, in twee jaar tijd. Dat is een hele prestatie. Ondanks de gesignaleerde lacunes geeft *De romantische boekhouder* een aardig beeld van de figuur Gerrit Zalm: econoom met een grote liefde voor het boekhouden, levensgenieter én politicus.

Niek Alofs

Noten

- 1 Uitgezonderd de korte periode-Hoogervorst (22 juli 2002 tot 27 mei 2003) onder Balkenende 1.
- 2 Gerrit Zalm, *De romantische boekhouder* (Amsterdam 2009) p. 11.
- 3 *Ibidem*, p. 392.
- 4 *NRC Handelsblad*, 4 maart 2009.
- 5 Zalm, *De romantische boekhouder*, p. 52.

Minister sprak taal van de straat, maar niet die van politiek Den Haag

Ella Vogelaar en Onno Bosma, *Twintig maanden knettergek. Dagboek van een ministerschap* (Uitgeverij Balans; Amsterdam 2009) ISBN 978 94 600 3024 6, 347 p., prijs: € 16,95

Het heeft altijd iets dubbels: een voormalig bewindspersoon die zijn memoires publiceert, en zeker wanneer de bewuste persoon voortijdig moest aftreden. Enerzijds kan een dergelijk boek juist een mooie bron zijn waarin de voormalige minister zijn kant van het verhaal kan vertellen. Anderzijds kunnen memoires ook uitmonden in ordinair moddergooien. Het in januari 2003 verschenen boek van de vier maanden eerder opgestapte LPF-minister Eduard Bomhoff, *Blinde ambitie: mijn 87 dagen met Zalm, Heinsbroek en Balkenende*, heeft veel weg van het laatste. Hierin worden ruzies in het LPF-kamp maar ook binnen het kabinet breed uitgemeten. De premier was op zijn zachtst gezegd niet blij met dit werk en liet uitzoeken of het mogelijk was zijn ex-collega voor de rechter te slepen. Bomhoff had iets te vrijelijk geci-

teerd uit vertrouwelijke gesprekken en de geheime notulen van de ministerraad. Uiteindelijk kwam het niet tot een rechtszaak, maar de woede van de premier en andere ministers van het kabinet was er niet minder om. In *Twintig maanden knettergek* krijgt niet zozeer het kabinet als wel de PVDA en met name partijleider Wouter Bos ervan langs. De titel is een knipoo naar een uitspraak van Geert Wilders over de hoofdpersoon van dit boek, PVDA-minister Ella Vogelaar. Dit werk is echter meer dan een politieke afrekening.

Eigenlijk schreef Vogelaars partner (en oud-journalist) Onno Bosma dit dagboek. De gewezen minister vertelde, Bosma beschouwde en noteerde. Op de crematie van Karin Adelmund in oktober 2005 schoot Wouter Bos partijgenote Vogelaar aan: 'We moeten eens een keer praten over hoe jij je toekomst ziet.' Vogelaar had haar sporen verdiend in het bedrijfsleven en bij de FNV. Ze wilde wel een post aanvaarden in een nieuw kabinet maar een definitief 'ja' was afhankelijk van haar betrokkenheid bij de totstandkoming van het regeerakkoord, de samenstelling van het team en de portefeuille. Hoewel Vogelaar geen enkele invloed had op deze zaken, ging ze in februari 2007 toch akkoord met het ministerschap van Wonen, Wijken en Integratie. En daar diende zich direct een probleem aan: er was geen geld begroot voor de aanpak van de wijken. Pas in mei 2008 kreeg ze bij de voorjaarsnota de benoemde 300 miljoen euro voor de wijken, maar toen waren er al talrijke problemen gerezen.

Direct na haar aantreden haalde Vogelaar zich de woede van coalitiepartner CDA op de hals door zich uit te spreken tegen het algehele boerkaverbod dat de Tweede Kamer juist wél wenste. Ook lag de minister vaak overhoop met partijleider Bos. Bos sprak op een partijcongres over integratie en roemde daar de lijn Marcouch-Aboutaleb. Hij repte echter met geen woord over zijn eigen minister van Integratie. Daarnaast zei Bos dat hij integratie als een speerpunt zag en dat hij daarin zelf, en dus niet Vogelaar, het voortouw zou nemen. In een interview met een krant zei de PVDA-voorman vervolgens dat hij zijn minister moest bijsturen in haar benadering van de integratieproblematiek. De problemen tussen Bos en Vogelaar stapelden zich op, en na een nieuw meningsverschil in april 2008 liet Bos zijn minister per sms weten: 'Heb het helemaal met je gehad.' Eigenlijk was dit het doodvonnis voor Vogelaar.

Slechte mediaoptredens voor onder meer de camera van GeenStijl droegen verder bij aan het negatieve imago van de minister. De affaires rond een miljardenproject van een Rotterdamse woningcorporatie en Vogelaars beslissing om, tegen de partijlijn in, geen registratiesysteem voor Antilliaanse probleemjongeren in te voeren, waren uiteindelijk de druppel. Bos, partijvoorzitter Lilianne Ploumen en fractievoorzitter Mariëtte Hamer zegden op 14 november 2008 het vertrouwen in Vogelaar op. Het was wrang toen later bleek dat haar opvolger Eberhard van der Laan al bezig was geweest langs de zijlijn warm te lopen. Maar het is wel opmerkelijk dat Vogelaar dit niet in de gaten heeft gehad en er in haar boek geen woorden aan wijt. Voor haar kwam het gedwongen vertrek als een donderslag bij heldere hemel. Goed, ze zat voor een werkbezoek op de Antillen, maar dan hadden haar bronnen in Den Haag toch alarm moeten slaan. Vogelaar spreekt zich in haar boek niet uit over haar opvolger. Samen met Bosma neemt ze 'kennis van de eerste optredens' van de nieuwe minister. Wel constateren Vogelaar en haar partner direct dat Van der Laan een harde lijn voor het integratiebeleid voorstaat.

Vogelaar toont overigens nergens zelfreflectie, en dat is dan ook de kritiek op dit boek. Haar partner laat tussen de regels wel eens doorklinken dat hij vindt dat zijn levensgezellin niet altijd even handig opereerde. Vogelaar blijft echter steeds van mening dat zij juist heeft

gehandeld. Op werkbezoeken in de wijken ging het immers altijd goed. De bewoners spraken graag met haar. Maar zo goed als de minister de taal van de straat sprak, zo slecht sprak ze de taal van politiek Den Haag. Ze lag vrijwel altijd in de clinch met haar partijleider en ook regelmatig met haar ambtenaren. Ze vond dat ze hun werk niet goed deden en daarom corrigeerde ze dikwijls, tot midden in de nacht, hun stukken met rode pen. Dat werd haar niet in dank afgenomen. Bovendien onderschatte Vogelaar de macht van de media. Als minister kun je het nog zo goed doen in het werkveld, maar het is dodelijk wanneer je voor de camera niet goed overkomt.

Met dit prettig geschreven dagboek geven Bosma en Vogelaar een mooie inkijk in het leven van een minister. Echt nieuwe dingen staan er niet in. Wel laat dit document, net als de documentaire *De Wouter tapes*, zien dat het enorm rommelt binnen de PVDA-geledingen. Vogelaar werd geofferd omdat ze, net als staatssecretaris Elske ter Veld in juni 1993, slecht was voor het imago van haar partij. Bosma sprak, met in zijn achterhoofd het aftreden van Ter Veld, wijze woorden toen zijn partner haar aftreden publiek moest maken: 'Lief, in geen geval janken, straks. Niet janken.'

Charlotte Brand